

Idavirulased ei saa endale lubada pealtvaataja rolli

■ "Õiglase üleminek õnnestub, kui on rohkem inimesi, kes teevad sellest enda asja. Seepärast on oluline jätkuv muutuse vajaduse selgitamine ja huvi tekitamine," usub Maris Jõgeva, kes on sotsiaalse innovatsiooni laboris roheplaani koostamise eestvedaja ja Eestimaa Looduse Fondi projektijuht.

"On oluline, et üleminekut puudutavad otsused tehakse kohalike inimestega koos. Mitte neid üksnes valikutest informeerides, vaid ühiste põhjalike arutelude tulemusena," ütles Maris Jõgeva, kes on aastaid tegelnud kodanikuühiskonna, avatud valitsemise, kaasamise ja koosloome teemadega.

Otsused tuleb teha avatult

Ta tõdes, et ülemineku tähendab väga suurt muutust kõigi elus. "Suured muutused on võimalikud ainult siis, kui kõik, kes sellega kokku puutuvad, on algusest peale kaasas. Koos saab rääkida läbi, mis muutustega kaasneb ja mida peab igaüks oma tegemistes kohandama."

Maris Jõgeva sõnul peavad kaasamise ja koos otsustamise vajadust tajuma ning sellele kaasa aitama kõik need, kes arutavad töökohtade ümberstruktureerimist, rohepöörde majanduses, loodussõbralikumaid valikuid tööstuses, energeetikas uutele lahendustele avamist, hariduse ümberkorraldamist ja kõike muud üleminekuga seonduvat.

"Ida-Virumaa inimesed on

seni olnud kaasas eri moods. On neid, kes on rääkinud kaasa ümarlaudades. Kindlasti ka neid, kes on jäänud seni päris kõrvale. Selle mõtestamine, mida üleminekuga kaasnevad muutused minu pere, töö ja kodukoha jaoks tähendavad ning kuidas saan oma isikliku elu valikuid tehes neile kaasa aidata, nõuabki aega," tõdes Jõgeva.

Kaasamise eksperdi hinnangul tuleb ekstra pingutada selle nimel, et otsuseid tehtaks avatult, infot oleks piisavalt ja osalemisvõimalused kutsuksid kaasa mõtlema. "Kaasamisest on kasu, kui see on võimestatav, arvestab kohalike inimeste erinevustega ja võimaldab osalejatel tegelda nii suuremate murede kui unistustega."

Soojamajandus kõnetas

Eelmise aasta novembris juhtis Maris Jõgeva mõttevahetust, kus oli kõneaineks Ida-Virumaa lähitulevik ja võimalused kohalikele elanikele energiatõhususe ning taastuvenergeetika valdkonnas. Arutelul kuulas kohalik kogukond ekspertide tulevikuideid ja peegeldas neid tagasi.

"Esiteks tutvustasime Ida-

Viru roheplaani ideed. Teiseks uurisime pooleajalt osalenult tagasisidet energeetika valdkonna ettepanekutele, et saada need täpsemaks ja kohalikele vajadustele vastavamaks. Eksperdid võivad ju pakkuda probleemidele mitmesuguseid lahendusi, kuid millised lõpuks tööle hakkavad, sõltub paljuski sellest, milleks on kohalikel inimestel valmisolek."

Eksperdid rääkisid arutelul vajadusest leida soojamajanduses uusi lahendusi ning tutvustasid energiakogukondade ja energiaagentuuri loomise mõtet.

"Näiteks on energiakogukondade loomine ideena suure potentsiaaliga. Ühistu või külakogukond rajab oma päikese- või tuulepargi, tagab sellega endale vajamineva elektri ja teenib tulugi. Eestis on selliseid näiteid vähe, Euroopas aga juba küllaga," rääkis Maris Jõgeva.

Arutelust selgus, et tingimused selliste ühistute loomiseks on Ida-Virumaal head, aga takistuseks võib saada liitumisi mitte toetav elektrivõrk või siis varasemad ruumiplaanid. "Võimaluseks on aga ühendada energiatootmise võimekuse loomine majade renoveerimisega. Samuti tasub kogukondadele tutvustada tuuleenergeetika eri variante."

Tookordsel arutelul osalejad kõnetasid kõige rohkem soojamajanduse teema. "Arusadav on hirm selle ees, kas põlevkivi asendavad uued la-

hendused ikka tagaksid stabiilselt sooja toa. Samas leiti, et maakonnas on ressursse, mille peale saab alternatiivseid lahendusi ehitada. Juurde on aga vaja spetsiifilist teadmist, omavahelist koostööd, informatsiooni ja sihitud investeringuraha."

Püsisild valitsusega

Maris Jõgeva kinnitusele jäävad õiglase ülemineku protsessis Ida-Viru inimesed eestvedajaks.

"Ma soovitsaksin nii riigil kui kohalikel omavalitsustel neid rohkem toetada ja julgustada. Kui kõik nad mõtlevad oma kogukondades, ettevõtetes ja organisatsioonides selle peale, kuidas üleminek neid puudutab, ja otsivad lahendusi, mille abil saavad idavirulased ise olla ülemineku ja laiemalt rohepöörde veduriks, saab muutus palju kiiremini teoks."

Et julgust selleks oleks maakonnas rohkem, on vaja senisest enam praktiliste lahenduste tutvustamist, nende arutelul ja kohalikkude konteksti sobitamist.

"Maakonna juhtidel tuleb suured ja kauged jäävad visioonid võtta tükideks, arusaadavamateks ja teostatavamateks ampsudeks ning kohalike inimestega läbi rääkida, kuidas on võimalik need ellu viia. Ka kõik need, kes ise Ida-Virumaal ei ela, saavad üleminekule kaasa aidata näiteks sealsete väikeettevõtjate tooteid ostes ja teenuseid kasutades."

Kaasamise eksperdi Maris Jõgeva arvates on senisest rohkem vaja praktiliste lahenduste tutvustamist, mis julgustaks idavirulasi olema ülemineku ja laiemalt rohepöörde veduriks.

KARL-KRISTJAN NIGESIN

Maris Jõgeva usub, et Ida-Virumaa inimestel on nüüd pärast värskelt ametisse astunud valitsuse väga selgesõnalisi otsuseid põlevkivitõustuse kohta hea võimalus üksteise vahele n-õ püsisild ehitada.

"Perspektiiv on selgem, mõlemal on ülemineku korralda-

misel oluline vastutus. Ida-Virumaa inimesed ei saa lubada endale pealtvaataja rolli, oodates, et keegi teine toob lahendused, vaid nemad ongi paratamatult need, kes muutust tagant lükkavad. Valitsusel tuleb aga kuulata ja toetavad tingimused luua."

SIRLE SOMMER-KALDA

Lõviosa õiglase ülemineku toetustest läheb ettevõtlusse

■ "Kõik osapooled on aru saanud, et õiglase ülemineku peamine ootus on ettevõtluse arengul ning tekkivatel hea palgatasemega töökohtadel," ütles Ida-Virumaa omavalitsuste liidu õiglase ülemineku platvormi koordinaator Hardi Murula.

Olete öelnud, et õiglase ülemineku ei ole ainult üksikute ettevõtjate või ametnike asi. See puudutab kogu maakonda: kõik peaksid selle vajadusest aru saama ning muutustele kaasa aitama. Kas Ida-Virumaa elanikud on olnud selles protsessis piisavalt kaasas?

Kaasamisprotsess võib alati parem olla. Kindlasti mõjutab kaasamist viiruse levik 2020. aasta kevadel ning eriti sügisel ja talvel.

Elanikkonna küsitlusele vastas üle 1500 inimese, mis on rohkem kui 1% maakonna elanikest, samuti oli palju osalejaid seminaridel. Õiglase ülemineku teema on saanud ka piisavalt meediakajastust. Arutelul ja kaasamine peab jätkuma.

Kas riik on piisavalt arvestanud kohapeal toimunud aruteludes sündinud mõtteid ja soovet?

Loomulikult ei ole kõik ettepanekud ja ideed muutunud

konkreetseteks tegevusteks, aga kõik osapooled on aru saanud, et peamine õiglase ülemineku ootus on ettevõtluse arengul ning tekkivatel hea palgatasemega töökohtadel.

Samas ei loo neid töökohti mitte riik, vaid ikkagi ettevõtjad. Peame kohapeal igati toetama nii olemasolevate ettevõtete arengut kui ka uute ettevõtete loomist. Arutelul selle üle, kuidas kõige tulemuslikumalt ettevõtluskeskkonda arendada, jätkuvad.

Ida-Virumaa saab arvestada ligemale 340 miljoni euro suuruse õiglase ülemineku toetusfondiga. Rahandusministeeriumi esialgne ettepanek nägi ette, et 2/3 rahast suunatakse ettevõtluse arendamiseks ning 1/3 elukeskkonna arendamiseks. Ida-Viru omavalitsusjuhid aga leiavad, et vähemalt 90% tuleks suunata ettevõtluse arendamisega otseselt seotud tege-

Hardi Murula hinnangul väärivad toetamist iga ettevõtte, kes loob vähemalt 10 uut töökohta, mille palgatase on vähemalt samaväärne praeguse põlevkivisektori keskmise palgatasemega.

ILJA SMIRNOV

vusteks. Et luua ettevõtteid, mis pakuvad põlevkivisektoriga samaväärse palgatasemega töökohti ning maksu- ja eksporditulu. Kas raha kasutamise proportsioonid on praeguseks kokku lepitud?

Õiglase ülemineku toetusfond on vaid väike osa Euroopa Liidu uuel eelarveperioodil makstavatest toetustest (kokku üle 8 miljardi euro).

Toetusfond on ette nähtud konkreetse piirkonnaspetsiifilise probleemi lahendamiseks:

kokku lepitud kliimaeesmärkide tõttu ei ole võimalik jätkata põlevkivist elektrienergia tootmist. Seetõttu tuleb fondi raha eelkõige kasutada ettevõtluse arendamiseks.

Mis aga ei tähenda, et Ida-Virumaa ei vajaks investeringuid elukeskkonna parandamiseks. Seda on aga võimalik toetada muudest toetusmeetmetest samadel alustel ülejäänud Eestiga.

17. veebruaril on toetusfondi kaebamine veel kord vaba-

MIS ON ÕIGLANE ÜLEMINEK?

Euroopa Liidu roheleppega võetud eesmärkide täitmine mõjutab kõige rohkem süsinikuintensiivse majandusega regioone, eelkõige piirkondi, kus kaevandatakse ja kasutatakse elektri tootmiseks kivisütt (nn söepiirkonnad), aga ka põlevkivi ja turvast.

Nendes piirkondades tekkivate negatiivsete mõjude vältimiseks pakkus komisjon välja õiglase ülemineku mehhanismi loomise.

Mehhanism koosneb kolmest sambast: õiglase ülemineku toetusfond (eeldatav maht Ida-Virumaa tegevusteks ca 340 miljonit eurot), II samm ehk laenuvara erasektorile InvestEU mehhanismi kaudu ning III samm ehk laenuvara avalikule sektorile.

riigi valitsuses arutelul. Loodame, et proportsioon muutub rohkem ettevõtluse suunas, kuid lõplik jaotus selgub läbirääkimistel Euroopa Komisjoniga.

Mida peaks arvestama toetuste kavandamisel, et Ida-Virumaa uuele majandusmudelile reaalselt hoogu anda?

Peab mõtlema n-õ kastist välja ja olema võimalikult paindlik. Ükski idee ei ole liiga ambitsioonikas, samas ei ole ühte kandvat tegevust, mis ülemineku õiglaseks muudaks. Uus majandusmudel peab baseeruma erinevatel tegevus-

valdkondadel, mis omavahel sünergia tekitavad.

Millised ettevõtmised peaksid teie hinnangul kindlasti toetusraha saama?

Konkreetseid tegevusi on keeruline välja tuua, aga minu hinnangul peaks toetust saama iga ettevõtte, kes loob vähemalt 10 (mida rohkem, seda parem) uut töökohta, mille palgatase on vähemalt samaväärne praeguse põlevkivisektori keskmise palgatasemega (ca 1700 € kuus). Väga oluline on toetada töötajate ümberõpet ning ettevõtete teadusarendustegevust.

SIRLE SOMMER-KALDA